

نقد کتاب

نقد و معرفی کتاب های تازه هنری

* در کوچه باغ زلف [اصفهان در شعر صائب]

* جستار از: خسرو احتشامی هونه گانی
* چاپ اول، تهران، ۱۳۶۸، ناشر: کتاب سرا،
۱۷۱ ص، ۷۲۵ ریال.

کتاب حاضر، پرسه و گشتی است در باغ مصفا و لطیف و نازک خیالانه شعر صائب. خسرو احتشامی با سلطه و احاطه ای آشکار و قابل اعتناء بر اهم منابع و مآخذی که درباره حال و هوا و فضای جستارش داشته، کار پژوهشی درخور توجهی را عرضه داشته است. هدف مؤلف از این پژوهش، انتخاب بیت الغزل ها و یا تک بیت های ناب و تازه یاب و یا کمیاب شعر صائب نبوده، که سیر و غور و مروری بر موضوع های مورد نظر بوده تا بتوان با یک بخش بندی موضوعی، کتابی پیراسته و منظم - هر چند جمع و جور و کم حجم - و از نظر کار تحقیقاتی مدون را ارائه داد. کتاب به این مضامین در شعر صائب می پردازد: نرگس نیلوفری، خیابان - باغ و کوچه باغ زلف، چنار، رنگ، چراغان، نقاشی، خط و قلم، زاهد، موسیقی، پل و سیل، زاینده رود، چادر، مومیائی، آئینه خانه، گل - گلاب و گلریزان، سرمه، قرآن - سی پاره و مصحف، کاسه چینی، کاسه فقور، زعفران، اطلس و ابریشم، شیرازه و کتاب، افیون، مخمل، مسجد و محراب، شراب، شاعران اصفهان و اصفهان.

* مرا از نیلوفر یاد است [مجموعه شعر ۱۳۶۶ تا ۱۳۶۸]

* گیتی خوشدل
* چاپ اول، زمستان ۱۳۶۸، ناشر: کتاب سرا،
۳۱۲ ص، ۱۴۰۰ ریال.

شاعر را پیش از این به عنوان مترجم و مؤلف متون روانشناسی و رفتارگرایی و اساساً قلمرو جان و روان می شناختیم که آثارش خبر از ذهنیتی دقیق و آگاه و

قلمی چیره‌دستانه و پویا می‌داد. اینک، مجموعه
مفضلی از شعرهای آزاد و سپید او را پیش روی داریم که
در تهران و هندوستان سروده شده‌اند.

برای آشنایی بیشتر با اشعار وی، قطعه زیر را
برگزیده‌ایم که می‌خوانید:

کودکی
از آجرهای شعر بالا رفت
و قصری از خیال ساخت
که چون به زانوی تو می‌رسید
می افتاد.

بر زانوانت دو نیلوفر روید
و من از دامن آفتابی ات بالا رفتم
آسمان زمین بازی ام شد
و از باغچه‌ها

یاس‌های سفید چیدم
که در جیب خاطره پنهان ماند.
امروز اگر جنگل گیسوانت را پائین آوری
جلال تو را ترین خواهم کرد
با یاس‌های سفید شعر.

* سرگذشت و آثار باربارا هپورت

* مؤلف: پروفیسور ا.م. هاماسر

* ترجمه: عزت‌الله توانگر

* نگارش: حسن بنی‌جمالی

* چاپ اول، تهران، ۱۳۶۹، ناشر: کارگاه هنر،
۲۴۰ ص، مصور ۷۵۰ ریال.

باربارا هپورت [۱۹۷۵-۱۹۳۰] تندیسگر سرشناس
انگلیسی، در تگون و تکامل هنرهای تجسمی معاصر،
سهام و حصه‌ای عظیم و عمده به عهده داشته است.
زمینه‌های خالی و فقر عظیم و کاهنده و فرساینده
پژوهشی ما در پهنه تألیف و ترجمه آثاری از این دست،
سبب شده تا این چهره‌های مبدع و مطرح و موجه در بین
هنرمندان و علاقمندان قلمروهای گونه‌گون هنر،

سرگذشت و آثار باربارا هپورت

پروفیسور ا.م. هاماسر
عزت‌الله توانگر
حسن بنی‌جمالی

ناشناخته و گمنام باقی بمانند.

کتاب، با دیدی ژرف‌انگر، عمیق و تحلیلی درخور
توجه، به بررسی و بازبینی و غور در زندگی، احوال و
آثار خانم هپورت می‌پردازد؛ هنرمندی که اثر گذاری‌ها
و کمال بخشی‌های جدی و قطعی او را بر فرآیند پیشسازی
و پیشگامی هنر مدرن نمی‌توان نادیده انگاشت. با تأیید
و تصریح بر ترجمه و تألیف آثاری که گویای فراز و
نشیب‌های زندگی هنرمندان معاصر جهان باشند و نیز
تأکید بر این نکته که اینگونه متون معمولاً با اقبال و
روی آوری فراوان خوانندگان آگاه و مطلع رویرو
خواهند شد، و ناشر نباید نگرانی‌ها و دلمشغولی‌های
موعود و متعارف را داشته باشد، در انتظار چاپ و نشر
کارهای دیگر «کارگاه هنر» در این زمینه هستیم. اما
نگاهی به فهرست مطالب کتاب و نقل‌پاره‌ای از
یادداشت ناشر: کتاب ۱۲ فصل دارد، با این عناوین:
سازهای نخستین زندگی در یورکشایر و لندن، تراشیدن

سنگ [حجاری] و واقعیت ماده، میان پرده ایتالیائی، اولین نمایشگاه و پیدایش فضای منفی، ۱۹۳۲- سال بحرانی، زبان مشترک- شخصیت‌های «همپستد» انجمن وحدت و جرگه هنر، مهاجرت به گرن‌وال، در جستجوی منظره، ونیز و یونان، کار در اندازه بزرگ، برنز و دهه ۱۹۶۰.

«... لازم به تذکر است که کتاب حاضر، اندکی قبل از وقوع حادثه دلخراش آتش‌سوزی کارگاه باربارا هپورت انتشار یافته و در سراسر کتاب همواره از او به عنوان هنرمندی که در قید حیات است یاد می‌شود... باربارا در سال ۱۹۷۵ در آتش‌سوزی کارگاه و خانه‌اش در «گرن‌وال» جان باخت، اما نامش به عنوان یکی از برجسته‌ترین هنرمندان قرن بیستم، همواره بر تارک تاریخ هنر می‌درخشد.»

* آکرلیک و کاربرد آن در هنر و صنعت

* نوشته: کلارنس یارنچ

* ترجمه: حشمت‌الله صباغی

* چاپ اول، تهران، ۱۳۶۹، ناشر: کارگاه هنر، ۱۴۷ ص، مصور، قیمت: ۹۵۰ ریال.

آکرلیک از دستمایه‌هایی است که امروزه سخت مورد توجه تندیس‌سازان و نگارگران قرار گرفته است. این کتاب، می‌کوشد تا با بررسی ابعاد کارایی و کاربرد این ماده برای هنرمندان، طراحان و عامه مردم، نشان دهد که آکرلیک تنها جنبه خاص وزینتی و هنری ندارد، بلکه با شناخت و آگاهی بر این ماده می‌توان آن را در اقالیم و اسالیب متنوع و رنگ‌رنگ زندگی آدمی از هنر تا صنعت مورد استفاده قرار داد. کتاب، برای عموم مردم خواندنی و قابل درک است و انحاء نگرش و نگارش نویسنده به گونه‌ای است که به نیازها و حواج پژوهشی و مطالعاتی هر علاقمند و متخصصی، جواب درخور و شایسته می‌دهد.

کتاب، شامل این فصل‌هاست: ماده‌ای بنام پلاستیک، آکرلیک در مجسمه‌سازی قرن بیستم،

اثاثیه و آلات زینتی آکرلیک و بالاخره فصل چهارم کار با آکرلیک جامد، که این فصل شامل بخش‌های گونه‌گونی است که به وسعت مشرب کتاب افزوده است. پی‌گفتار و فهرست راهنما در انتهای کتاب آمده است.

* مجسمه‌های سفالین [قالب‌گیری و

مدل‌سازی با گِل]

* نوشته: جان. ب. کنی

* ترجمه: یوسف کیوان شکوهی

* چاپ اول، تهران، ۱۳۶۸، ناشر: کارگاه هنر، ۲۸۸ ص، مصور، قیمت: ۲۰۰۰ ریال.

در مقدمه می‌خوانیم: «... هنر، خاص عده‌ای نبوده، بلکه به همه تعلق دارد. هرکه رابطه خود را با آن تشخیص دهد و صادقانه با آن کار کند، هنرمند نامیده می‌شود. مهم نیست که در این رابطه، عامل رنگ بوم و یا پارچه‌ای باشد که لباس مناسبی از آن دوخته می‌شود... ما به عنوان سفالگران که با گِل- این ماده نرم و شگفت‌انگیز- کار می‌کنیم، برخلاف سنگ‌تراشان و منبت‌کاران چیزی را قطع نکرده و به دور نمی‌اندازیم، از چیزی نکاسته، بلکه به آن می‌افزاییم. ما می‌سازیم. ما با آتش کار می‌کنیم؛ آتشی که اثر جادویی خود را روی اشکالی که بوجود می‌آوریم برجای گذارده و سختی، مقاومت و رنگی غنی به آنها می‌بخشد. ممکن است اشیائی را که می‌سازیم کوچک، بزرگ، بی‌روح و یا شاد بوده و یا اینکه برای تزئین یا مصرف، طرح‌ریزی شده باشند، ولی وقتی به گِل خود شکل می‌دهیم و نظمی در آن به وجود می‌آوریم، به زیبایی و شادمانی جهان خود می‌افزاییم.»

کتاب شامل ۱۴ فصل، با این عناوین است: ما با خاک رُس کار می‌کنیم، ابزار و لوازم کار، پیکره حیوانات، پرتره‌سازی، قالب‌ها، مواد، رنگ، کوره، سفال‌های تزئینی، سفال‌های مصرفی، مجسمه‌های

سفالی برای باغ، سرگرمی و دست آخر فصل چهاردهم:
سایه روشن ها.

* نمادگرایی [سمبولیسم] در ادبیات نمایشی
(۲ جلد)

* نوشته: دکتر فرهاد ناظرزاده کرمانی
* چاپ اول، ۱۳۶۸، ناشر: انتشارات برگ،
۷۶۵ص، مصورقیمت دوره ۲ جلدی:
۲۲۵۰ریال.

کتاب حاضر، همراه با ترجمه کامل ۲ نمایشنامه نمونه است: «ناخوانده» اثر موریس مترلینگ و «برزخ» نوشته ویلیام باتلریتیز شاعر سرشناس ایرلندی این کتاب، درباره آن گروه از هنرمندان است که «نماد» در واقع نخاع نمایشی آنهاست و نه یک صنعت؛ یعنی کار آنها تا آن درجه به نمادها بستگی دارد که بدون شناخت آن نمادها، فریافت هنر آنها ممکن نمی شود، زیرا آنها کل هنرنمایش را یک «آبرنماد» تلقی کرده اند. این، اولین کتابی است که درباره «نمادگرایی» [سمبولیسم] به زبان فارسی تألیف گردیده و انتشار یافته است. در کتاب، آثار آن دسته از نمایشنامه نویس ها و نام و نشان مهمترین آنها آمده که نمایشنامه ها خود را عمدتاً بر پایه های نمادپروری و نمادسازی استوار کرده اند و بدون فهم این نمادها، و سایر اصول و موازین نمادگرایی، فهم و درک کامل آنها میسر نیست. طبعاً و منطقاً، اینگونه نمایشنامه نویسان و اینگونه نمادگرایان در کانون توجه و تدقیق این کتاب قرار گرفته اند.

مجلدات کتاب شامل ۲۷ فصل و با این عناوین است: نمونه هایی از ادبیات نمادگرایی، پیش آگاهی ها، تعاریف، پیدایش نمادگرایی، نمادگرایی در ادبیات کهن، زمینه های فلسفی و هنری در پیدایش نمادگرایی، آغاز ادبیات نمایشی نمادگرای، پیشتازان جنبش نمادگرایی، جنبش نمادگرایی در طراحی صحنه، بازیگری و کارگردانی، تثبیت نمادگرایی:

نگاهی به نظریه های چند منتقد و نمایشنامه نویس، هنر یک ایسن و نمایشنامه های اردک وحشی و بانویی از دریا، آگوست استریندبرگ و نمایشنامه نمایش یک رویا، موریس مترلینگ، اسکار ایلد و نمایشنامه سالومه، چند نکته درباره نظریه «آرتور سیمونز»، اندیشه های کارل گوستاویونگ و تأثیر آنها در نظریه های نقد ادبی / نمایشی، نمایشنامه های آئینی مناسکی، زندگی و آثار ویلیام باتلریتیز، درباره نمایشنامه «برزخ»، «پل فرت» و «اورلی ین - مری لونی پو» دو کارگردان و طراح صحنه نمادگرای، گرهارت هاپتمان و نمایشنامه «صعود هانل» لئونید نیکلایوویچ آندری یو و نمایشنامه زندگی انسان، هوگوون هفمانستال و رمانتی سیسم نو در ادبیات نمایشی، تی. اس. الیوت و نمایشنامه جنایت در کلیسا، جنبه های نمادگرایانه در نمایشنامه های فدریکو گارسیالورکا و برداشت ها و وام گیری از نمادگرایی، نتیجه گیری و کلیات. و در

پایان کتاب نمادگرایی به روایت تصویر که مجموعه‌ای است از تصاویر مربوط به متن کتاب، فهارس و مآخذ و کتابشناسی‌های فارسی و انگلیسی و اعلام نیز، اختتام دو جلد کتاب حاضر را تعهد کرده‌اند مطالعه مجلدات «نمادگرایی در ادبیات نمایشی» را به عموم یاران و بیداران قلمرو تئاتر، توصیه می‌کنیم.

گزاره‌گرایی [اکسپرسیونیسم] در ادبیات نمایشی

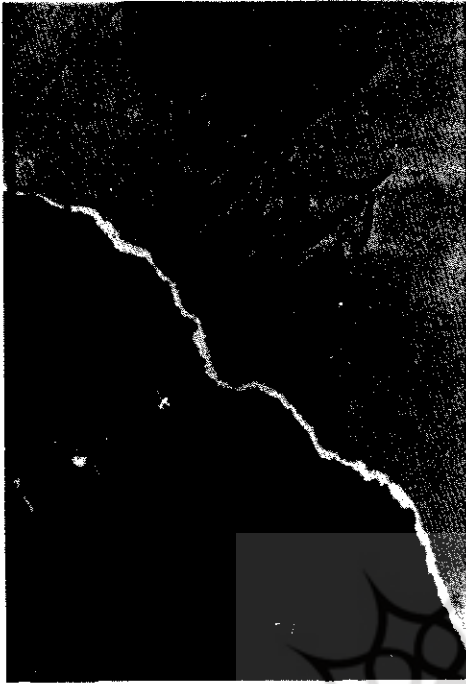
نوشته: دکتر فرهاد ناظرزاده کرمانی

چاپ اول، ۱۳۶۸، ناشر: سروش، ۲۶۴ ص، بهاء: ۱۲۲۰ ریال.

کتاب، به جز بحث و سیری در ابعاد و اضلاع سبک اکسپرسیونیسم، همراه با ترجمه نمایشنامه‌ای نمونه در این شیوه نیز هست: «میمون پشمالو» اثر یوجین اونیل.

کتاب دکتر ناظرزاده، از نقطه نظر مباحثی که مطرح می‌کند و نیز ترجمه ثوآمان تراژدی مشهور اونیل، مفید و ممتع است. زبان و نثر نویسنده نیز، به رغم آنکه واژگان نامأنوس و غریب در زبان فارسی رابه کار می‌گیرد—اگر چه توضیحات مکفی وی در ریشه‌شناسی و فقه اللغه اصطلاحاتی که بکار می‌برد از جمله همین واژه گزاره‌گرایی که معادل و برابر اکسپرسیونیسم به کار رفته مقلع و مشبع است—در کل مغل تمرکز و تفاهم خواننده شائق و پژوهشگر نیست. و از این روی مجموعه متونی که تا کنون دکتر ناظرزاده با طیف گسترده و متنوع تدوین و تألیف و ترجمه و منتشر کرده است، از سوی ما مفید فایده و مثمر تلقی می‌گردد. کتاب حاضر دارای چند بخش است: در بخش اول درباره نقطه نظرها و طرز تلقی‌های فلسفی و اجتماعی این دبستان تئاتری [گزاره‌گرایی] بحث گردیده است. در بخش دوم به نقد و بررسی آثار یوجین اونیل پرداخته شده و نیز، درباره ویژگی‌های تراژدی «میمون پشمالو»، از نظر دارا بودن تلقی‌ها و ضوابط «گزاره‌گرایی» و «طبیعت‌گرایی»

[ناتورالیسم] بحث گردیده و سپس، نمایشنامه از نظر دارا بودن «طرح داستانی، بُن اندیشه، زمینه فراگیر و شخصیت‌پردازی» مورد نقد و تفسیر قرار گرفته است. در آخرین بخش، تراژدی «میمون پشمالو» ترجمه شده و پس از آن، فهرست اعلام و مآخذ این کتاب مشخص گردیده است. برای غنای تصویری، شماری عکس از بهترین اجراهای نمونه تئاتر اکسپرسیونیست تهیه و در لابلای کتاب گنجانده شده است. ناگفته نماند که در بخش دوم کتاب، که با عنوان «مروری به چند نمایشنامه گزاره‌گرایانه» مشخص شده، ترجمه پیش درآمد و چهار بخش از نمایشنامه «نمایش یک روایا» اثر آگوست استریندبرگ—بزرگ استاد مسلم هنر درام نویسی—به عنوان اثری تپیک یا نمونه‌وار اکسپرسیونیستی آمده که مطالعه آن برای کلیه دست‌اندرکاران و پژوهندگان تئاتر، ضروری و لازم است.

* آهسته با گل سرخ

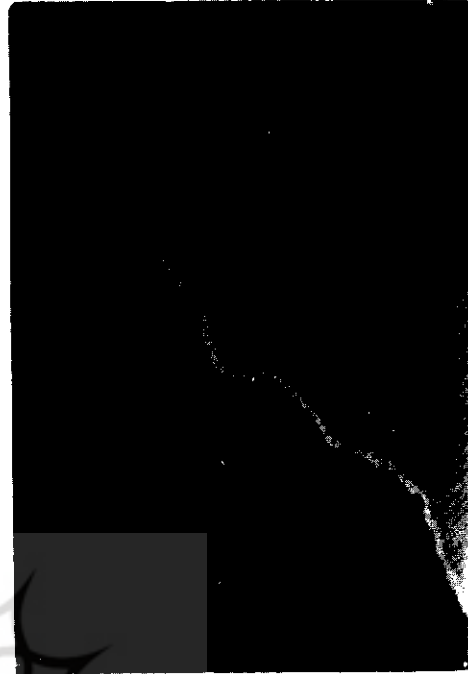
* نوشته: اکبر رادی

* چاپ اول، ۱۳۶۸، ناشر: انتشارات نمایش،
۱۴۸ ص ۵۰۰ ریال.

از ویژه‌گی‌ها و خصال آثار رادی این است که نمایشنامه‌هایش، هم صحنه‌ای است و هم برای اصحاب مطالعه خواندنی و گویا و پرکشش.

از همین رو است که بی‌گرافه، کلیه آثار رادی تا کنون حتی به گونه مکرر بارها بر صحنه رفته و یا تجدید چاپ شده‌اند. زبان نمایشی ویژه‌اش مهور به مهر قلم وفاد، تئاتری و خواندنی او است، «آهسته با گل سرخ» را بار اول در خرداد ماه ۱۳۶۷ با کارگردانی هادی مرزبان در سالن اصلی تئاتر شهر دیدیم و حالیا متن این نمایش پیش روی ما است.

به گفته نویسنده «واقعۀ در تهران، پائیز ۱۳۵۷ اتفاق افتاده است.» و بدیهی است که ما باید موضع‌گیریهای

* پلکان

* نوشته: اکبر رادی

* چاپ اول، ۱۳۶۸، ناشر: انتشارات نمایش،
۱۵۶ ص ۵۰۰ ریال.

«پلکان»، شامل ۵ پرده، با این عنوان است: آن شب بارانی، در انتهای مه، زمستان شهر ما، آفتاب برای سلیمان و مکت.

در این نمایشنامه که زمان و مکان وقوع آن از سال ۱۳۳۳ پسیخان شروع و به تابستان ۱۳۵۷ تهران ختم می‌گردد، رادی رشد سرطانی آدمی بنام «بلبل» که بر اثر زدوبندها و تبانی و توطئه‌ها و همدستی با او باش و جانی‌ها به جرگه نوکیسگان و اشرافیت منحط و ورشکسته می‌پیوندد را با بافتی دراماتیزه و دیاگوله نشان می‌دهد. پلکان بار اول در خرداد ماه ۱۳۶۳ به کارگردانی هادی مرزبان در سالن اصلی تئاتر شهر بر صحنه آمد.

رادی را در مواجهه و مقابله با مسائل تاریخی پائیز ۵۷، ردیابانه بجوییم و بیابیم. اما رادی بی آنکه از هرگونه موضع و موقع طفره رود، بریک نکته در سراسر این متن تأکید می‌کند، و آن اینکه از یاد نبریم نمایشنامه می‌خوانیم، نه مقاله و مقوله‌ای در حوزه کارهای مطبوعی. درهرحال، حرف و کلام و پیام رادی همیشه دریافتنی بوده و وی هیچگاه خاستگاههای اندیشگی خویش را سرسری نگرفته و هرچه هست صداقت و صمیمیت و «روراست» بودن با خود و با دیگران است. از این روی می‌توان «آهسته با گل سرخ» را در شمار آثار خوب و پذیرفتنی رادی به حساب آورد.

* شروه سرایی در جنوب ایران

* نویسنده: علی باباچاهی

* چاپ اول، زمستان ۱۳۶۸، ناشر: مرکز فرهنگی و هنری اقبال لاهوری، ۴۲۱ ص + نام کسان و کتاب‌ها و مجله‌ها و روزنامه‌ها، ۱۸۵ تومان.

شروه سرایان [دوبیتی سرایان] جنوب از شاخص‌های شعری والا و معتبری در عرصه ادبیات جنوب سرزمین ما برخوردارند چهره‌هایی چون: فایز دشتانی و مفتون همواره طرف توجه و اقبال دوستداران شعر و شاعران روزگار ما بوده‌اند. و اینک علی باباچاهی، شاعر معاصر جنوبی با گردآوری و تدوین و تنظیم منضبط و بقاعده و بسامان خویش، مجموعه‌ای درخور توجه از آثار این شاعران گمنام اما درآشنا و دردمند را در یک مجله فراهم آورده است.

«حرف اول» گردآورنده این است: «شروه سرایی در جنوب ایران، تاریخ ادبیات این صفحات نیست، بلکه صرفاً نگاهی است انتقادی به شعر سنتی دشتی و دشتستانی. از این رو به تعیین موقعیت و ارزش‌های احتمالی آن نظر دارد و در این میان از معرفی کوتاه شاعران جنوب غفلت نمی‌ورزد، همانگونه که بر تعریف شروه به عنوان آواز و موسیقی دردمندانه آن حوالی [که از

دوبیتی استفاده می‌کنند] می‌کوشد.»

باباچاهی در پایان مقدمه بر این نکته تصریح کرده که این کتاب کمتر با معیار منطقه‌ای به سراغ شعر دشتی. دشتستانی رفته است. از این رو در دفاع از شعرهای متوسط و یا ضعیف، رگ‌های گردن را به حجت قوی نمی‌سازد. فقط می‌خواهد به این پرسش جواب دهد که آثار شاعران این صفحات تا چه اندازه می‌توانند شعر باشند؟ همین و بس.

اما نگاهی به فهرست مطالب کتاب: شعر، موسیقی و شعر جنوب، شرح حال و نمونه آثار فایز، بررسی شعرهای مفتون برخوردارانی به همراه نمونه آثار وی، شروه سرایان دیگر [گریخته دوبیتی‌ها] و سرانجام: دیگر شاعران جنوب (معرفی، نقد و بررسی... الف- بررسی‌های شعر محمدخان دشتی ب- شعرهای ملاحسن کبگانی ج- بررسی شعرهای شفیق شهریاری.

مختار، تنظیم گشته است... به چهارمجلس مذکور یک مجلس تحت عنوان [کشیر معلم] که گسترده یکی از صحنه های مجلس خروج مختار است ضمیمه گشته...» توفیق فتحعلی بیگی و یارانش را در کانون نمایش های مذهبی و سنتی خواهانیم. و امیدواریم این دفتر، با استمرار و تداوم منظم و مرتب خود، از این پس، بی وقفه منتشر گردد و علاقمندان به منطق نمایشی تعزیه، و نیز این آئین و همایش بشکوه و مؤثر در تگون تئاتر معاصر دیار ما را مثمرتر و سودمند افتد.

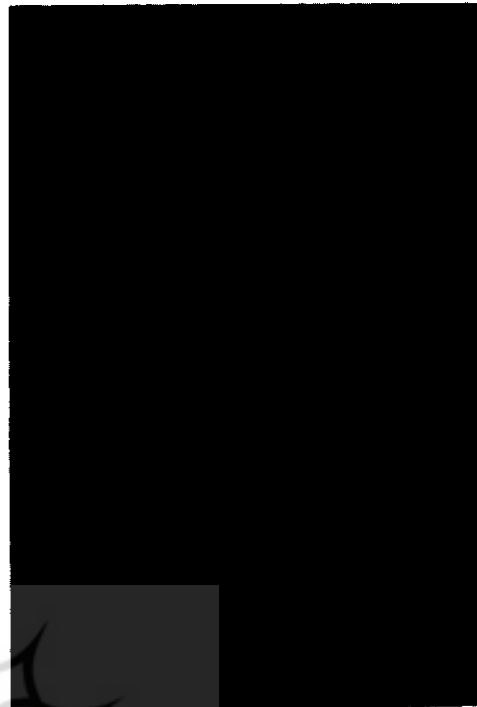
* سهراب شنبه و سهراب و ساز و والی قبرستان [دو نمایشنامه]

* نوشته: خسرو حکیم رابط

* چاپ اول، تهران، بی تا، ناشر: انتشارات نمایش، ۷۸ ص ۲۴۰ ریال. نویسنده یاد آور شده است که این ۲ نمایشنامه، هم می تواند به صورت پیوسته اجرا گردد و هم به صورت دو تک پرده ای جدا از هم تاریخ نگارش این تک پرده ای ها به ترتیب ۱۳۵۶ و ۱۳۵۴ است که اینک و «پس از این همه سال»، به حلیه طبع آراسته شده اند.

بیشتر از این، از خسرو حکیم رابط، نمایشنامه موفق و خوانندنی «آنجا که ماهی ها سنگ می شوند» را خواننده بودیم که کاری با ساختمان محکم و استوار و پیامی درخور اعتنا بود؛ خاصه در آن سال های تاریکی و تیرگی، کتاب حاضر، به طرحها و اتودهای کلاس نمایشنامه نویسی بیشتر شبیه است تا متونی برای چاپ و اجرا. متن ها در کل پریشان و آشفته اند و از آن چهارچوب نمایشی محکم و بقاعده «آنجا که ماهی ها...» چیزی جز لفاظی و خام دستی و تهی اندیشی به جا نمانده است.

زبان هر دو متن، ناویراسته، پرلکنت و غیر نمایشی است. بافت تک پرده ای ها، نامسجم و بی ارتباط با فضاهای دراماتیک است. پیام متن چه در سال های دیر

* دفتر تعزیه [۱]

* به کوشش: داود فتحعلی بیگی و هاشم فیاض
* چاپ اول، انتشارات نمایش [با همکاری کانون نمایش های مذهبی و سنتی]، بی تا، ۱۹۱ ص ۶۰۰ ریال.

بی هر توضیح و تحشیه ای، مزید آگاهی خوانندگان عزیز، بخشی از مقدمه داود فتحعلی بیگی که همت بی دریغش، پشتوانه و سبب اصلی فراهم آوردن دفتر حاضر شده است را می آوریم:

«... این دفتر، اختصاص دارد به روایت خروج مختار در پنج مجلس که از ابتدای پیدایش شخصیت مختار در تعزیه شروع شده و با مسجرات شمر بن ذی الجوشن خاتمه می یابد. چهار مجلس اولیه حاصل زحمات آقای هاشم فیاض، تعزیه خوان و تعزیه گردان تهرانی است که سال ها پیش با استفاده از تعزیه های شهادت مسلم (ع)، ورود کوفه، خروج

*** فصلنامه تئاتر، شماره چهارم و پنجم ۱۳۶۸
[ویژه پژوهش های تئاتری]**

* به کوشش: لاله تقیان
* ناشر: مرکز هنرهای نمایشی، ۱۳۶۸، ۲۹۶ ص
۱۲۰۰ ریال.

این شماره «فصلنامه تئاتر» نیز همچون شماره های پیشین، از محتوا و درونمایه ای پربار، غنی و خواندنی برخوردار است. ضرورت نشر فصلنامه و یا هر نوع دفتر دیگر که «ویژه پژوهش های تئاتر» باشد، همواره در کار نمایش این بوم حس شده و انتشار این فصلنامه از سوی مرکز هنرهای نمایشی، پاسخی است مستوفی به این نیاز مبرم و مسلم.

فهرست مطالب این شماره را مرور می کنیم: هنر خزانی / علی منتظری، مدخلی بر نقد امروزی / جلال ستاری، بررسی ترجمه نمایشنامه جنایت در

دور و چه امروز و «پس از این همه سال»، نارسا، گنگ و مهمتر در تخالف و تضاد کامل با اصول و مبانی دراماتیک است.

اشارات، استعارات و نمادگرایی و ابهام متن که در آن سال ها، برای گذر از لبه تیز تیغ سانسور به کار گرفته شده، پرنقص و نامفهوم است و خواننده ارتباط لازم را با آن برقرار نمی سازد. نویسنده کوشیده است تا با دستور صحنه های فراوان، کار را به عنوان متونی برای اجرا و نه تنها مطالعه و روخوانی نشان دهد، اما دریغ که وقتی زمیته تهی و خالی است و مظلوف چیزی در ظرف ندارد، این همه کوشش بی فایده شده است.

در هر حال، ما امیدوار بودیم حکیم رابط با دستی پر به میدان گام بگذارد. چشم به راه کارهای تازه حکیم رابط نمایشنامه نویس و نظریه پرداز متعهد و آگاه تئاتر این دیار هستیم.

خواب و خاکستر

سهراب هادی

ملتقای هنر و تفکر است. اگرچه آزمون‌های ذهنی نویسنده، هنوز آن قوام و استواری بایسته ورود به چنین قلمرو و پهنه بسیط و دشواری را نیافته، اما در هر حال مطالعه این کتاب می‌تواند برای دوستداران تعمق و مکث و درنگ‌های نظری در مقوله زیبایی‌شناسی هنر، حکمت و فلسفه هنر و خاصه جوهر و گوهر ناب و نایاب و جهان‌بینی هنر و هنرمند، سودمند باشد. عنوان کتاب را مرور می‌کنیم: تخیل و صورت‌پذیری، زیبایی‌شناسی مبدأ، هنر، حقیقت و زیبایی، هنر جمله‌ای است به عادات ذهنی، هنر عصر تمدن، تیرگی‌ها، تصویر بدیع، سمبولیک، اعتباری عمیق و سرانجام هنر و ارزش‌های حیاتی.

کلیسا / پروانه مزده، در جستجوی هویت انسانی / فرامرز طالبی، نخستین تماس با شکسپیر / آندرا نیک هویان، نمایش در همدان / نصرالله عبادی، نمایش در مشهد / محمدرضا زمانی زوارزاده، تاریخچه تئاتر در تبریز / امیرعلیزادگان، مجلس تعزیه ناصرالدین شاه / داود فتحعلی بیگی، فهارس پایان‌نامه‌های دانش‌آموختگان تئاتر دانشکده‌های: هنرهای دراماتیک، هنرهای زیبا و مجتمع دانشگاهی هنر / شعله پاکروان، حمید محرمیان معلم و منصور پاک‌بین، نامه‌ای به دفتر فصلنامه و سرانجام خلاصه مقالات به زبان انگلیسی.

از میان انبوه مطالب خواندنی و تأمل‌برانگیز می‌توان از مقاله دکتر جلال ستاری با عنوان «مدخلی بر نقد امروزین روز»، نام برد که سیر و غور و غوصی دارد در مکتب‌ها و نحله‌ها و گرایش‌های گونه‌گون نقد از سور رئالیسم و روانکاوی تا مارکسیسم و اگزیستانسیالیسم و نقد ادبی و زبان‌شناسی «در جستجوی هویت انسانی» نیز، مقاله‌ای است آگاهاننده و ممتع درباره یکی از چهره‌های سرشناس و درعین حال ناشناخته تئاتر ما «گریگور یقیکیان»، این مقاله به قلم فرامرز طالبی است و جای جای حکایتگر کوشش‌های پژوهنده در استنتاج‌ها و برآیند موضوع مقاله خویش است، که در این مهم نیز؛ توفیق رفیق راه وی شده و در تحلیل فرجامین مطلبی مستند و خواندنی را عرضه داشته است. کامیابی هرچه افزونتر دست اندرکاران «فصلنامه تئاتر» را در تناوری و بارآوری این باغ بسیار درخت خواهیم.

* خواب و خاکستر [مجموعه مقالات]

* نوشته: سهراب هادی

* چاپ دوم، زمستان ۱۳۶۸، ناشر: مرکز فرهنگی و هنری اقبال، ۱۶۷ ص ۶۵ تومان.

کتاب، شامل مباحث و تلقی‌ها و تعاطی‌های نشأت گرفته از اندیشه و رزی‌ها و تأملات در عرصات و